

RANGSYGE OG FATTIGDOM

PODCAST

København i 1000 år

Afsnit 3: Penge og parykker -
00.00 – 10.55 (10.55 min)

Afsnit 4: Fattigdom, forbrydere og
forførdelige straffe (24 min)

RESUMÉ

I midten af 1600-tallet sker der noget særligt i hovedstaden. Den enevældige konge og hele hans hof gør København til hovedresidens og rangsygen trives i bedste velgående. Ens sociale status udtrykkes gennem adfærd og mode, men det er ikke alle, der får del i det gode liv. Langt de fleste københavnere lever en tilværelse i fattigdom og folk tvinges ofte ud i kriminalitet for at overleve, med voldsomme konsekvenser til følge.

TEMA/KRONOLOGI

- Enevælden, 1660-1848.
- Fattigdom, kriminalitet, straf.
- Rigdom, social status, rangsyge.

SÅDAN ARBEJDER DU MED MATERIALET

Dette materiale tager udgangspunkt i Københavns Museums podcastserie "København i 1000 år".

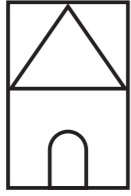
Materialet er henvendt til lærere, der underviser i folkeskolens ældste klasser og tager udgangspunkt i historiefagets formål og kompetenceområder.

Det kan tilpasses den enkelte undervisningssituation i forhold til niveau, arbejdsform og tidsforbrug. Du kan frit vælge, hvilke opgaver eleverne skal arbejde med og hvordan. Der kan arbejdes med opgaverne alene, i makkerpar eller i grupper – og flere opgaver kan også gennemføres fælles i klassen.

Ved nogle opgaver er der angivet en tidskode. Denne refererer til tidsbestemmelser i podcastafsnittet, så eleverne kun skal høre en bestemt del for at løse opgaven.

KØBENHAVNS
MUSEUM

ORDLISTE TIL

Arbejd med de svære/ukendte ord, der nævnes i podcasten

- Hoffet
- Lakajer
- Rangsystem
- Stand
- Fatalistisk

ARBEJDSSPØRGSMÅL

Hvordan kunne man se forskel på folks forskellige sociale status? Klæder, opførsel, transport

Hvad er forskellen på mulighederne for at stige i rang dengang i forhold til tidligere? Før skulle man være født ind i en rang – nu kunne man godt stige i rang, hvis man gjorde sig fortjent til det.

Hvilken mode var meget iøjnefaldende på dette tidspunkt – og fra hvilket land kom moden? Parykmoden – Frankrig

Hvordan kunne de velhavende komme rundt i byen, hvis de ikke ville gå – og hvilke fordele var der ved denne transportform? Bærestol – man undgik de bumlende brosten

Hvilken påvirkning havde det på København, at mange rige mennesker flyttede til byen? Nyt prægtigt byggeri, øget forbrug/handel, økonomisk opsving

PERSPEKTIVER

- Kan man se forskel på rig og fattig i dag – i så fald hvordan?
- Eksisterer "rangsygen" på samme måde i dag?
- Kender du til andre modefænomener, der viser noget om rigdom og status?

ØVELSE

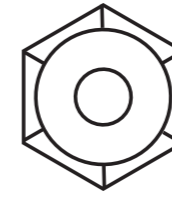
Tidskode 5:10-6.22

Beskriv en tur gennem København eller dit eget kvarter i dag. Hvor vil du gå? Hvordan ser gaderne og butikkerne ud? Hvilke mennesker er der på gaden?

ØVELSE

Lav en fotocollage over statussymboler:

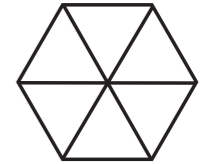
- Fra nutiden
- Fra udvalgte historiske perioder

ORDLISTE

Arbejd med de svære/ukendte ord, der nævnes i podcasten

- Kummerlig
- Husarme
- Almisser
- Fattiglem
- Løsgænger
- Fattigfoder/Stodderkonger
- Tugte
- Raspe
- Hjul og stejle
- Kag
- Tamp

ARBEJDSSPØRGSMÅL

Hvordan kunne man se fattigdommen i gadebilledet? Tiggere, grædende børn

Hvad var et tiggertegn – og hvem kunne få det? Bevis fra byens styre på at du havde ret til at tigge – fx handicappede, folk der var kommet til skade

Hvilke konsekvenser havde det, hvis man modtog hjælp fra det offentlige? Umyndiggjort, tvangsarbejde, fattighuse/fængsel, ikke ret til eget lig – kirurgiske forsøg

Hvad blev fangerne brugt til? Slaver – Tvangsarbejde. Feje gader, reparere volden. Udlejes til private.

Hvordan blev folk også straffet? Vold, henrettelser, kag, pisk, slået med tamp, brændemærkes

UNDERSØG

Fattigdom i dag

Hvornår er man fattig i dag i Danmark? Hvad kan årsagerne til fattigdom være? Hvilken hjælp kan man få som fattig i dag?

Søg på: 'fattigdom i Danmark' på www.faktalink.dk

Straf og fængsel i dag

Hvordan bliver man straffet for kriminalitet i dag? Hvordan bliver de indsatte behandlet? Hvilke tanker, ligger der bag nutidens fængselssystem?

Søg på: 'straf' og 'afsoning af fængselsdom' på kriminalforsorgen i dag

Tidslinjen viser temaer og udvalgte årstal fra hovedstadens historie, som Københavns Museum viser i sine udstillinger.

12.000 f.v.t. – 1000: Forhistorien

- 12.000 f.v.t.: Første spor efter mennesker i området
- Stenalder → Middelalder: Spor efter bosættelser

1000-1200: Den tidlige by

- 1166: Absalon bygger sin borg

1200-1500: Middelalderbyen

- 1254: Byens første stadsret

1536 – 1660: Renæssancens by

- Christian d. 4 bygger nye voldanlæg
- 1639: Christianshavn etableres
- 1659: Stormen på København

1660 – 1850: Enevældens by

- 1711: Pesten rammer København
- 1728: Første store bybrand
- 1795: Anden store bybrand

- 1807: Københavns Bombardement
- 1853: Koleraen rammer København
- 1856-58: Byportene rives ned

KRANIER FRA INDSKREVNE I ALMINDELIG HOSPITALS LEMMESTIFTELSE

Efter døden er de fattiges lig blevet dissekeret på Kirurgisk Akademi i Bredgade som et led i uddannelsen af fremtidens kirurger. 1787-1842

Udgivet af: Københavns Museum 2021

Tekst: Marie Søborg Andersson

Redaktion: Sidsel Kirk, Marie Søborg Andersson, Cecilie Borgund Hansen

Foto: Københavns Museum

Grafisk design: Le Lyhne Fischer, lefischer.dk

Tryk: Kandrup Bogtrykkeri A/S

KØBENHAVNS
MUSEUM

1850 – 1950: Den moderne by

- 1892: Elektrisk belysning indføres
- 1911: Hovedbanegården opføres
- 1940'erne: Bysanering

1950 - : Byen til debat

- 1960'erne: Slumstormerne
- 1971: Christiania etableres

- 2007: Ungdomshuset ryddes
- 2000→: Nye bydannelser